

Sanna Spisak

tutkija, mediakasvatuskouluttaja

Turun yliopisto, mediatutkimus

Nuorten seksiin liittyvät mediakokemukset osaksi mediakasvatusta

Yksi suurimpia viimeisen vuosikymmenen aikana tapahtuneita muutoksia lasten ja nuorten median käytössä on internetin ja mobiililaitteiden nousu kiinteäksi osaksi arjen mediaympäristöjä. Muutos on kirvoittanut vilkasta keskustelua mobiiliin mediakulttuuriin liittyvistä mahdollisista riskeistä. Näissä keskusteluissa seksiin liittyvien mediakokemusten on katsottu olevan erityinen riski alaikäisten kasvulle ja (seksuaaliselle) kehitykselle.

Alaikäisten ”seksualisoitumista” koskeva keskustelu harvoin huomioi lasten ja nuorten seksuaalioikeuksia, seksuaalista toimijuutta tai heidän käsityksiään ympäröivästä mediakulttuurista ja sen tavoista esittää sukupuoli, seksuaalisuutta ja seksiä. Lisäksi toimet lasten turvallisen mediankäytön edistämiseksi ovat kovin sukupuolittuneita ja kaventavat erityisesti tyttöjen toimijuutta. Tutkimuksissa on todettu tyttöjen vanhempien rajoittavan ja säätelevän lapsiaan netin käyttöön liittyvissä asioissa selvästi poikien vanhempia enemmän. Lisäksi vanhemmat mieltävät median seksuaalisiin sisältöihin tutustumisen ja niiden kulutuksen olevan ”luonnollisempaa” ja täten sallitumpaa pojille kuin tytöille.

Empiirisissä tutkimuksissa suomalaisnuorten on kuitenkin todettu olevan varsin kyvykkäitä arvioimaan verkossa tapahtuvaa seksuaalista toimintaa. Suomalaisnuorten on esimerkiksi havaittu olevan realistisia pornografian tulkitsijoita, jotka pystyvät arvioimaan pornon fiktiivisyyttä. He eivät ota mediassa esitettyjä ilmeisen seksuaalisia representaatioita annettuina, vaan he suhtautuvat niihin analyyttisesti, reflektoiden samalla seksuaalisuutta rajaavia ja määritteleviä yhteiskunnallisia normeja ja lakeja. Edelleen suomalaistyttöjen seksiviestittelyä koskevat tutkimukset ovat todenneet ilmeisen monen tytön toivovan saavansa seksiin liittyviä viestejä. Moni tutkituista tytöistä kuitenkin toteaa, että aikuisten yhteydenotot eivät ole toivottavia, kun taas vertaisten kanssa käydyt seksiin liittyvät viestittelyt koetaan positiivisena ja haluttuna vuorovaikutuksena. Nuoret kokevat verkon arvokkaana seksiin liittyvän tiedon lähteenä ja areenana, jossa voi kokeilla erilaisia seksuaalisia identiteettejä, tutkailla omia fantasioitaan, harjoitella kaapista ulos tulemistä ja kokeilla seksuaalisuuden erilaisia ilmentymiä yhdessä vertaisten kanssa.

Nuorten kyky reflektoida verkossa tapahtuvaa seksuaalista toimintaa ei kuitenkaan poista mediakasvatuksen tärkeyttä. Moralisoinnin ja kauhistelun sijaan lapset ja nuoret tarvitsevat tukea ja keskustelukumppanuutta verkossa tapahtuvan seksuaalisen toiminnan arviointiin. Lähiaikuisten kanssa lämpimässä hengessä käydyt keskustelut esimerkiksi pornografiasta ja seksuaalisesta toiminnasta netissä kehittävät ja vahvistavat lasta suojaavia media- ja ihmissuhdetaitoja, jotka osaltaan ennaltaehkäisevät mahdollisten mediariskien materialisoitumista haitoiksi. Kiellot ja varoittelu eivät useinkaan ole riittävää saatika toivottavia tuloksia aikaansaavaa media- ja seksuaalikasvatusta. Jos esimerkiksi pornosta tai seksiviestittelystä puhutaan vain ongelmana, voi nuori kokea, että näistä kiihottuminen on kieroutunutta.

Median seksikuvaukset, sukupuolittuneet mediaesitykset ja -sisällöt sekä mediankäyttäjien sukupuolitapaisuudet osaltaan nostavat keskiöön monipuoliset mediataidot, joiden avulla voi kriittisesti tarkastella kulttuurin tapoja tuottaa sukupuolta ja seksuaalisuutta. Turvataitojen rinnalla mediakasvatuksessa tulisi huomioida se, että alaikäisetkin ovat seksuaalisia toimijoita, jotka etsivät, kuluttavat ja tuottavat seksiin liittyviä mediasisältöjä sekä nauttivat niistä. Mediakasvatuksen kehittämisessä seksologian alan tiedot ovatkin olennaisen tärkeitä, joten yhteistyö seksologian asiantuntijoiden ja mediakasvattajien kesken olisi ensiarvoisen tärkeää. Lasten ja nuorten kanssa toimivien ammattilaisten olisi hyvä miettiä eettisesti kestäviä keinoja, miten alaikäisten seksiin liittyvät mediakokemukset voisi tuoda esille tasapainoisemmin, alaikäisten omia näkemyksiä, kokemuksia ja mielipiteitä kunnioittaen. Kyseessä on kuitenkin laajempi ammattilaisuuteen liittyvä asia kuin pelkkä alaikäisten mielipiteen kysyminen. Lasten ja nuorten aito huomioiminen ja kuuleminen vaatii ammattilaisten omien työtapojen ja ennakkokäsitysten uudelleentarkastelua. Se myös kysyy kriittisyyttä lasten ja nuorten elämää ruotivia asiantuntijalausuntoja kohtaan ja sen pohtimista, missä määrin alaikäisillä itsellään on ollut mahdollisuus saada äänensä kuuluville heitä ja heidän toimintaansa määrittävissä selvityksissä.

Asiasanat: seksuaalikasvatus, mediakasvatus, seksuaalioikeudet, mediataidot, seksisisällöt